Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
MACIEJA SZPUNARJA,
predstavljeni 8. julija 2021 [1]

Zadeva C-422/20

RK
proti
CR

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Oberlandesgericht Köln (višje deželno sodišče v Kölnu, Nemčija))

„Predhodno odločanje – Pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah – Priznavanje – Dedovanje in evropsko potrdilo o dedovanju – Pristojnost v primeru izbire prava – Izrek o nepristojnosti sodišča, ki je že začelo postopek“

I. Uvod

1. Člen 4 Uredbe (EU) št. 650/2012 [2], naslovljen „Splošna pristojnost“, določa, da so „[s]odišča države članice, v kateri je imel zapustnik ob smrti običajno prebivališče, […] pristojna za odločanje o celotnem dedovanju“. Merilo za določitev pristojnosti iz te določbe ustreza tistemu iz člena 21(1) te uredbe, naslovljenega „Splošno pravilo“, za določanje prava, ki se uporablja za celotno dedovanje.

2. Doslednost teh meril omogoča, da se na splošno zagotovi spoštovanje načela ujemanja med *ius* in *forum*, [3] kar je navedeno v uvodni izjavi 27 Uredbe št. 650/2012. V tej uvodni izjavi je navedeno, da so pravila iz te uredbe zasnovana tako, da bo organ, ki obravnava dedovanje, v večini primerov uporabil svoje pravo.

3. Člen 22(1) Uredbe št. 650/2012 omogoča izbiro prava države, katere državljanstvo ima oseba v času izbire ali ob smrti, za pravo, ki ureja celotno dedovanje po njej. Vendar bi taka izbira lahko omajala to načelo ujemanja med *ius* in *forum*. Ta uredba pa določa mehanizme za zagotavljanje skladnosti z navedenim načelom tudi v zvezi z izbiro prava, ki se uporablja. Predvsem iz besedila člena 6(a) v povezavi s členom 7(a) navedene uredbe izhaja, da so sodišča države članice, katere pravo je bilo izbrano, pristojna za odločanje, če se je sodišče, ki je že začelo postopek, izreklo za nepristojno na zahtevo ene od strank postopka.

[1] Jezik izvirnika: francoščina.

[2] Uredba Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju (UL 2012, L 201, str. 107).

[3] Glej moje sklepne predloge v zadevi Oberle (C-20/17, EU:C:2018:89, točka 104).

4. Te določbe so v središču drugega vprašanja za predhodno odločanje, na katero mora Sodišče odgovoriti v obravnavanem primeru in s katerim predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, ali je lahko in po potrebi v kolikšni meri je lahko zavrnitev pristojnosti sodišča države članice, ki je že začelo postopek na področju dedovanja, zavezujoča za sodišče druge države članice, ki je začelo postopek pozneje.

5. V skladu s predlogom Sodišča bodo ti sklepni predlogi omejeni na analizo tega vprašanja.

II. Pravni okvir

6. Člen 6 Uredbe št. 650/2012, naslovljen „Zavrnitev pristojnosti v primeru izbire prava“, v točki (a) določa:

„Če je pravo, ki ga je zapustnik izbral za urejanje dedovanja po njem v skladu s členom 22, pravo države članice, se sodišče, ki je začelo postopek v skladu s členom 4 ali členom 10:

(a) na zahtevo ene od strank postopka lahko izreče za nepristojno, če meni, da so sodišča države članice, katere pravo je bilo izbrano, primernejša za odločanje o dedovanju glede na dejanske okoliščine dedovanja, na primer glede na to, kje imajo stranke običajno prebivališče in kje se nahaja premoženje […]“.

7. Člen 7 te uredbe, naslovljen „Pristojnost v primeru izbire prava“, v točki (a) določa:

„Sodišča države članice, katere pravo je zapustnik izbral v skladu s členom 22, so pristojna za odločanje o dedovanju, če:

(a) se je sodišče, ki je že začelo postopek, v skladu s členom 6 izreklo za nepristojno v isti zadevi“.

8. Člen 22 navedene uredbe, naslovljen „Izbira prava“, v odstavku 1 določa, da „[o]seba lahko za pravo, ki ureja celotno dedovanje po njej, izbere pravo države, katere državljanstvo ima v času izbire ali ob smrti“.

9. Člen 83(4) iste uredbe določa, da „[č]e je bilo razpolaganje za primer smrti napravljeno pred 17. avgustom 2015 v skladu s pravom, ki bi ga zapustnik lahko izbral v skladu s to uredbo, se šteje, da je bilo to pravo izbrano kot pravo, ki se uporablja za dedovanje“.

III. Dejansko stanje, postopek in vprašanja za predhodno odločanje

10. CR je po smrti svojega moža 9. marca 2017 pri Amtsgericht Düren (okrajno sodišče v Dürnu, Nemčija) zahtevala izdajo nacionalnega potrdila o dedovanju in evropskega potrdila o dedovanju na podlagi skupne oporoke, sestavljene leta 1990 v skladu z nemškim pravom, s katero sta CR in njen mož drug drugega imenovala za edina dediča. Zapustnik je imel zadnje običajno prebivališče v Španiji.

11. RK, zapustnikov brat, je zahtevi CR nasprotoval.

12. Amtsgericht Düren je s sklepom z dne 20. decembra 2017 ugodilo zahtevi CR.

13. Predložitveno sodišče, Oberlandesgericht Köln (višje deželno sodišče v Kölnu, Nemčija), pri katerem je RK vložil pritožbo, je ta sklep razveljavilo z obrazložitvijo, da so bila v skladu z merilom „običajnega prebivališča“ zapustnika ob njegovi smrti v smislu člena 4 Uredbe št. 650/2012 pristojna le španska sodišča.

14. CR je 29. aprila 2019 pri Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n. 3 d'Estepona (prvostopenjsko in preiskovalno sodišče št. 3 v Esteponi, Španija) dosegla izdajo sklepa, iz katerega izhaja, da je to sodišče na zahtevo tožeče stranke sklenilo, da „se odločanju v temu postopku odpove, saj so nemška sodišča primernejša za odločanje o dedovanju in zaradi dejanskih okoliščin, kot je ta, da sta običajno prebivališče CR in lokacija bistvenega dela zapuščine v Nemčiji“.

15. CR je z notarskim zapisom z dne 29. avgusta 2019 pri Amtsgericht Düren vložila nov predlog za izdajo potrdil o dedovanju in ob tem predložila navedeni sklep. To sodišče je s sklepom z dne 19. februarja 2020 znova ugodilo zahtevi CR, ker je menilo, da je bila ugotovljena njegova mednarodna pristojnost, ker se je špansko sodišče, pri katerem je CR začela postopek, na podlagi člena 6(a) Uredbe št. 650/2012 izreklo za nepristojno.

16. RK je dne 19. februarja 2020 ponovno vložil pritožbo zoper ta sklep in zadeva je bila predložena predložitvenemu sodišču.

17. V teh okoliščinah je Oberlandesgericht Köln (višje deželno sodišče v Kölnu) s sklepom z dne 28. avgusta 2020, ki ga je Sodišče prejelo 8. septembra 2020, prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali je za izrek o nepristojnosti sodišča, ki je že začelo postopek, na podlagi člena 7(a) Uredbe št. 650/2012 potrebno, da se to sodišče izrecno izreče za nepristojno, ali pa lahko zadostuje tudi neizrecen izrek, če je iz njega na podlagi razlage razvidno, da se je to sodišče izreklo za nepristojno?

2. Ali ima sodišče države članice, katerega pristojnost naj bi izhajala iz izreka o nepristojnosti sodišča druge države članice, ki je že začelo postopek, pravico preizkusiti, ali so bili izpolnjeni pogoji za odločitev sodišča, ki je že začelo postopek, na podlagi členov 6(a) in 7(a) Uredbe št. 650/2012? V kakšnem obsegu je odločitev sodišča, ki je že začelo postopek, zavezujoča?

   Zlasti:

   (a) Ali ima sodišče države članice, katerega pristojnost naj bi izhajala iz izreka o nepristojnosti sodišča druge države članice, ki je že začelo postopek, pravico preizkusiti, ali je zapustnik v skladu s členom 22 Uredbe št. 650/2012 veljavno izbral pravo te države članice?

   (b) Ali ima sodišče države članice, katerega pristojnost naj bi izhajala iz izreka o nepristojnosti sodišča druge države članice, ki je že začelo postopek, pravico preizkusiti, ali je bila pri sodišču, ki je že začelo postopek, v skladu s členom 6(a) Uredbe št. 650/2012 vložena zahteva ene od strank postopka za izrek o nepristojnosti?

   (c) Ali ima sodišče države članice, katerega pristojnost naj bi izhajala iz izreka o nepristojnosti sodišča druge države članice, ki je že začelo postopek, pravico preizkusiti, ali je sodišče, ki je že začelo postopek, upravičeno presodilo, da so sodišča države članice, katere pravo je bilo izbrano, primernejša za odločanje o dedovanju?

3. Ali se člena 6(a) in 7(a) Uredbe št. 650/2012, ki kot pogoj določata izbiro prava ‚v skladu s členom 22‘, uporabljata tudi, če zapustnik v oporočnem razpolaganju, pripravljenem pred 17. avgustom 2015, ni izrecno ali konkludentno izbral prava, ampak lahko pravo, ki se uporablja za dedovanje, izhaja samo iz člena 83(4) Uredbe št. 650/2012?“

18. Stališča so predložile CR, španska in italijanska vlada ter Komisija. Obravnave ni bilo.

IV. Analiza

A. Uvodne ugotovitve o drugem vprašanju in njegovem predmetu

19. Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali lahko, če se je sodišče države članice, ki je že začelo postopek na področju dedovanja, izreklo za nepristojno na podlagi člena 6(a) Uredbe št. 650/2012, sodišče, ki je pozneje začelo postopek v skladu s členom 7(a) te uredbe, preveri, ali so bili pogoji iz prvonavedene določbe ob sprejetju sklepa o zavrnitvi pristojnosti izpolnjeni.

1. Pogoji iz drugega vprašanja za predhodno odločanje

20. V prvem delu drugega vprašanja se predložitveno sodišče na splošno sklicuje na pogoje iz členov 6(a) in 7(a) Uredbe št. 650/2012. Vendar to vprašanje obravnava pod tremi posebnimi pogoji, ki morajo biti izpolnjeni, da se lahko sodišče, ki je že začelo postopek, izreče za nepristojno v korist sodišč države članice, katere državljanstvo je imel zapustnik. Natančneje, drugo vprašanje, ki ga sestavljajo tri podvprašanja, se nanaša na to, ali imajo zadnjenavedena sodišča pravico preveriti, prvič, ali je sodišče, ki je že začelo postopek, upravičeno presodilo, da je bilo za urejanje dedovanja izbrano pravo te države članice oziroma se šteje, da je bilo izbrano, drugič, ali je katera od strank v postopku vložila zahtevo na podlagi člena 6(a) Uredbe št. 650/2012 pri sodišču, ki je že začelo postopek, in tretjič, ali je sodišče, ki je že začelo postopek, upravičeno presodilo, da so sodišča navedene države članice primernejša za odločanje o dedovanju.

21. Čeprav je pred temi tremi podvprašanji naveden izraz „zlasti“, pa predložitveno sodišče v vprašanja ni vključilo drugih elementov, ki bi lahko bili upoštevni z vidika sodišča, ki je pozneje začelo postopek na podlagi člena 7(a) Uredbe št. 650/2012.[4] Iz obrazložitve predloga za sprejetje predhodne odločbe je razvidno, da predložitveno sodišče obseg drugega vprašanja omejuje na pogoje, ki so vključeni v ista podvprašanja.

2. Povezava med prvim podvprašanjem drugega vprašanja in tretjim vprašanjem

22. Na prvi pogled se zdi, da obstaja neskladnost med prvim podvprašanjem drugega vprašanja in tretjim vprašanjem.

[4] Natančneje, predložitveno sodišče Sodišča ne sprašuje niti tega, ali imajo sodišča države članice, katere državljanstvo je imel zapustnik, pravico preveriti, ali je bilo sodišče, ki je že začelo odločanje, pristojno na podlagi členov 4 in 10 Uredbe št. 650/2012 in ali odločitev sodišča, ki je že začelo odločanje, spada na področje uporabe te uredbe, niti tega, ali izrek o nepristojnosti na podlagi člena 6(a) navedene uredbe velja za vse postopke v zvezi z zapuščino zapustnika ali le za postopke, ki imajo isti predmet, kot je ta, v okviru katerega je bil določen izrek o nepristojnosti. Vendar ni sporno, da je bilo špansko sodišče pristojno na podlagi člena 4 iste uredbe. Poleg tega ni mogoče iz ničesar sklepati, da se predmet postopka pred španskim sodiščem bistveno razlikuje od predmeta postopka pred predložitvenim sodiščem.

23. Namreč, čeprav se prvo podvprašanje drugega vprašanja nanaša na izbiro prava na podlagi člena 22 Uredbe št. 650/2012, pa besedilo tretjega vprašanja kaže, da po mnenju predložitvenega sodišča zapustnik ni mogel izbrati nemškega prava na podlagi te določbe in da uporaba tega prava izhaja iz člena 83(4) te uredbe. V skladu s tem mišljenjem želi predložitveno sodišče s tretjim vprašanjem za predhodno odločanje izvedeti, ali se člena 6(a) in 7(a) navedene uredbe, ki kot pogoj določata izbiro prava „v skladu s členom 22“, uporabljata tudi, kadar uporaba prava države, katere državljanstvo je imel zapustnik, izhaja iz člena 83(4) iste uredbe in se zato „šteje, da je bilo to pravo izbrano kot pravo, ki se uporablja za dedovanje“. [5]

24. Pripomba CR, da prvo podvprašanje „zaobide“ člen 83(4) Uredbe št. 650/2012, bi lahko nakazovala, da je CR opozorila na neskladnost, navedeno v točkah 22 in 23 teh sklepnih predlogov. CR trdi tudi, da je špansko sodišče v okviru presoje svoje pristojnosti opravilo presojo člena 22 te uredbe. Vendar ni mogoče izključiti, da CR s to trditvijo želi dokazati, da sodišča države članice, katere državljanstvo je imel zapustnik, ne morejo preveriti uporabe prava te države ne glede na to, ali ta uporaba izhaja iz člena 22 (prvo podvprašanje drugega vprašanja) ali iz člena 83(4) navedene uredbe (tretje vprašanje).

25. Poleg tega španska vlada navaja, da je sodišče te države članice, ki se je izreklo za nepristojno v korist nemških sodišč, navedlo, da je pred začetkom veljavnosti Uredbe št. 650/2012 zapustnik na podlagi nacionalnega prava, torej nemškega, sestavil oporoko, kar je v skladu s členom 83(4) samodejno pomenilo izbiro tega prava kot prava, ki se uporablja za dedovanje.

26. Vsekakor v okviru analize prvega podvprašanja drugega vprašanja ni mogoče šteti za upoštevno, da naj bi to, da sodišča države članice, katere državljanstvo je imel zapustnik, ki so odločala na podlagi člena 7(a) Uredbe št. 650/2012, ne morejo preveriti, ali je sodišče, ki je že začelo postopek, upravičeno presodilo, da je bilo za urejanje dedovanja izbrano pravo te države članice oziroma se šteje, da je bilo izbrano, vodilo v neskladnost, navedeno v točkah 22 in 23 teh sklepnih predlogov. Poleg tega dejstvo, da navedeno pravo ni bilo izbrano na podlagi člena 22 te uredbe, temveč naj bi bilo izbrano na podlagi njenega člena 83(4), ne sme voditi do tega, da bi sodišča države članice, katere državljanstvo je imel zapustnik, s sklepom o zavrnitvi pristojnosti morala uporabljati navedeno uredbo, tudi če dedovanje ne spada na časovno področje uporabe te uredbe. [6]

27. Da bi bilo v takih okoliščinah mogoče podati tehten odgovor predložitvenemu sodišču, je treba prvo podvprašanje razumeti, kot da se želi z njim ugotoviti, ali lahko sodišče države članice, katerega pristojnost naj bi izhajala iz izreka o nepristojnosti sodišča, ki je že začelo postopek, preveri, ali je slednje sodišče upravičeno presodilo, da je bilo za odločanje o dedovanju izbrano pravo te države članice oziroma se šteje, da je bilo izbrano.

[5] Naj zaradi celovitosti pojasnim, da iz Uredbe št. 650/2012 izhaja, da se na eni strani – razen nekaterih členov, ki so se uporabljali prej – ta uredba uporablja od 17. avgusta 2015 (člen 84, drugi odstavek), na drugi strani pa se uporablja za dedovanje po osebah, ki umrejo 17. avgusta 2015 ali pozneje (člen 83(1)). S posameznimi rešitvami, navedenimi v teh določbah v zvezi s časovnim področjem uporabe te uredbe, se lahko prezrejo razpolaganja za primer smrti, napravljena pred 17. avgustom 2015. Da bi se to preprečilo, je zakonodajalec Unije v člen 83 te uredbe vključil dodatne prehodne določbe. Člen 83(2) navedene uredbe določa: „Če je zapustnik pravo, ki se uporablja za dedovanje po njem, izbral pred 17. avgustom 2015, se ta določitev šteje za veljavno, če izpolnjuje pogoje iz poglavja III ali če je veljavna po pravilih mednarodnega zasebnega prava, ki so veljala v času izbire v državi, v kateri je imel zapustnik običajno prebivališče, ali v kateri koli drugi državi, katere državljanstvo je imel.“ Poleg tega člen 83(4) Uredbe št. 650/2012 določa: „Če je bilo razpolaganje za primer smrti napravljeno pred 17. avgustom 2015 v skladu s pravom, ki bi ga zapustnik lahko izbral v skladu s to uredbo, se šteje, da je bilo to pravo izbrano kot pravo, ki se uporablja za dedovanje.“ Kot je Sodišče že navedlo, je cilj te prve določbe „ohranitev volje oporočitelja in mora ta izbira, da bi bila veljavna, izpolnjevati pogoje iz navedene določbe“, druga določba pa „ureja primere, v katerih razpolaganje za primer smrti ne vsebuje take izbire“. Glej sodbo z dne 16. julija 2020, E. E. (Sodna pristojnost in pravo, ki se uporablja za dedovanje) (C-80/19, EU:C:2020:569, točka 92).

[6] V zvezi s prehodnimi določbami Uredbe št. 650/2012 glej opombo 5.

28. Res je, da se zdi, da to prvo podvprašanje, če je tako oblikovano, prejudicira odgovor na tretje vprašanje. Iz tega namreč izhaja, da se člena 6(a) in 7(a) Uredbe št. 650/2012 lahko uporabljata, če se pravo države članice, katere državljanstvo je imel zapustnik, šteje za izbrano na podlagi člena 83(4) te uredbe.

29. Vendar se, na eni strani, kot so navedle vse stranke, v takem primeru uporabljata člena 6(a) in 7(a) Uredbe št. 650/2012. Na drugi strani, ob predpostavki, da sodišča države članice, katere državljanstvo je imel zapustnik, ne morejo preveriti, ali je sodišče, ki je že začelo postopek, upravičeno presodilo, da je bilo za urejanje dedovanja izbrano pravo te države članice oziroma se šteje, da je bilo izbrano, o vprašanju, ali to sodišče lahko odloča na podlagi člena 6(a) Uredbe št. 650/2012, če se šteje, da je bilo pravo države članice, katere državljanstvo je imel zapustnik, izbrano na podlagi člena 83(4) te uredbe, ne bi smelo odločati sodišče države članice, katere državljanstvo je imel zapustnik, temveč sodišče, ki je že začelo postopek. Če bi se ta predpostavka izkazala za resnično, sodišča te države članice ne bi mogla *a fortiori* zavrniti razlage, kakršna je ta, ki jo navajajo vse stranke s sklicevanjem na neuporabo kombinacije teh določb.

30. Opozarjam, da bodo v skladu z zahtevo Sodišča ti sklepni predlogi omejeni na analizo drugega vprašanja za predhodno odločanje. Najprej bom navedel stališča strank v zvezi s tremi pogoji, ki jih je opisalo predložitveno sodišče (razdelek B), nato pa bom za odgovor na to vprašanje analiziral mehanizem členov 6(a) in 7(a) Uredbe št. 650/2012 (razdelek C).

B. Stališča strank

31. CR in italijanska vlada trdita, da sodišče države članice, katere pravo je izbral zapustnik oziroma katere pravo se šteje za izbrano, ne more preveriti, ali so bili pogoji iz treh podvprašanj drugega vprašanja izpolnjeni, ko je sodišče, ki je že začelo postopek, sprejelo sklep o zavrnitvi pristojnosti.

32. Španska vlada meni, da je treba člena 6(a) in 7(a) Uredbe št. 650/2012 razlagati tako, da sodišče države članice, katerega pristojnost izhaja iz izreka o nepristojnosti, ne more vplivati na predhodno sprejeti sklep o zavrnitvi pristojnosti. Vendar je po njenem mnenju to sodišče dolžno preveriti svojo pristojnost in torej preveriti, ali je zapustnik izbral njegovo nacionalno pravo (prvo podvprašanje) in ali se je sodišče, ki je že začelo postopek, izreklo za nepristojno. Španska vlada ne navaja praktičnih posledic te razlage, ki temelji predvsem na razlagi člena 7 v povezavi s členom 15 te uredbe. Navaja, da se v skladu z zadnjenavedenim členom sodišče države članice, pred katerim se začne postopek v dedni zadevi, za katero to sodišče po tej uredbi ni pristojno, po uradni dolžnosti izreče za nepristojno.

33. Poleg tega se španska vlada sklicuje na sodbi Overseas Union Insurance in drugi[7] in Gasser[8] ter opozarja, da je v okviru Bruseljske konvencije[9] Sodišče odločilo, da se pristojnost sodišč ugotavlja neposredno na podlagi pravil te konvencije, ki so skupna obema sodiščema ter za razlago in uporabo katerih sta obe sodišči enako pristojni.

[7] Sodba z dne 27. junija 1991 (C-351/89, EU:C:1991:279, točka 23).

[8] Sodba z dne 9. decembra 2003 (C-116/02, EU:C:2003:657, točka 48).

[9] Konvencija z dne 27. septembra 1968 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 1972, L 299, str. 32), kakor je bila pozneje dopolnjena s konvencijami o pristopu novih držav članic k tej konvenciji (v nadaljevanju: Bruseljska konvencija).

34. Ta vlada se sklicuje tudi na opredelitev pojma „odločba“ iz člena 3(1)(g) Uredbe št. 650/2012 [10] in navaja, da sistem vzajemnega priznavanja, uveden s to uredbo, velja le za odločbe, ki spadajo pod to opredelitev.

35. Komisija navaja, da mora biti sklep o zavrnitvi pristojnosti, sprejet na podlagi člena 6(a) Uredbe št. 650/2012, zavezujoč za sodišče, ki je drugo začelo postopek, glede na obstoj zahteve ene od strank po izreku o nepristojnosti (drugo podvprašanje) in ob upoštevanju, da so sodišča države članice, katere pravo je bilo izbrano, primernejša za odločanje o dedovanju (tretje podvprašanje). Komisija v podporo tej razlagi navaja zlasti sodbo Gothaer Allgemeine Versicherung in drugi [11], za katero meni, da jo je mogoče prenesti na obravnavano zadevo.

36. Nasprotno pa lahko po mnenju Komisije sodišče, ki je drugo začelo postopek, preveri veljavnost izbire prava, ki se uporablja, na podlagi člena 22 Uredbe št. 650/2012 (tretje podvprašanje). Dejansko naj bi obstajalo neko protislovje med splošnim načelom, v skladu s katerim sodišče, ki je drugo začelo postopek, ne more preveriti sklepa o zavrnitvi pristojnosti, in dejstvom, da mora sodišče, ki je drugo začelo postopek, določiti pravo, ki se uporablja. Sodišče, ki je drugo začelo postopek, bi tako moralo imeti možnost preveriti veljavnost izbire prava v korist prava države sodišča, ne zaradi mednarodne pristojnosti, temveč zaradi njegovega učinka glede kolizije zakonov. V obravnavani zadevi se je namreč v zvezi s to pristojnostjo sodišče, ki je že začelo postopek, pri odločanju oprlo na svojo presojo člena 6(a) Uredbe št. 650/2012, ki v vseh primerih predpostavlja izbiro prava na podlagi člena 22 te uredbe.

C. Mehanizem iz členov 6(a) in 7(a) Uredbe št. 650/2012

37. Kot je bilo ugotovljeno v pravni teoriji, [12] mehanizem iz členov 6(a) in 7(a) Uredbe št. 650/2012 temelji na teoriji *forum non conveniens*, ki odraža tudi druge določbe mednarodnega zasebnega prava Unije, kot so člen 12 navedene uredbe, člen 15 Uredbe (ES) št. 2201/2003 [13] ter člena 33 in 34 Uredbe (EU) št. 1215/2012 [14].

38. Vendar posebnosti mehanizma tega razlikujejo od oblik, značilnih za teorijo *forum non conveniens*. Elemente, na podlagi katerih bo mogoče odgovoriti na drugo vprašanje za predhodno odločanje, je torej treba poiskati predvsem v sami Uredbi št. 650/2012. Ti elementi se nanašajo, prvič, na naravo pogojev iz treh podvprašanj, ki veljajo za sklep o zavrnitvi pristojnosti, sprejet na podlagi člena 6(a) te uredbe, drugič, na opredelitev tega sklepa kot odločbe na podlagi mehanizma priznavanja, vzpostavljenega z navedeno uredbo, in tretjič, na učinek, ki ga ima navedeni sklep v zvezi z delitvijo pristojnosti med državami članicami.

[10] Člen 3(1)(g) Uredbe št. 650/2012.

[11] Sodba z dne 15. novembra 2012 (C-456/11, EU:C:2012:719).

[12] Glej Marongiu Buonaiuti, F., „Article 6“, v: Calvo Caravaca, A. L., Davì, A., Mansel, H. P., *The EU Succession Regulation. A Commentary*, Cambridge University Press, Cambridge, 2016, str. 165.

[13] Uredba Sveta z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 6, str. 243).

[14] Uredba Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 2012, L 351, str. 1).

1. Narava pogojev iz treh podvprašanj

39. Člen 6(a) Uredbe št. 650/2012 zajema neobvezno zavrnitev pristojnosti. Tudi če so izpolnjeni pogoji v zvezi z izbiro prava države članice, katere državljanstvo je imel zapustnik (prvo podvprašanje), in obstojem zahteve ene od strank po izreku o nepristojnosti (drugo podvprašanje), sodišču, ki je že začelo postopek, ni treba zavrniti svoje pristojnosti v korist sodišč te države članice: to *lahko* stori, če *meni*, da so ta sodišča primernejša za odločanje o dedovanju. Dejstvo, da je sprejetje (ali nesprejetje) sklepa o zavrnitvi pristojnosti na podlagi člena 6(a) Uredbe št. 650/2012 odvisno od njegove presoje, je močan kazalnik, da sodišča druge države članice ne bi smela nadzirati tega sklepa, vsaj ne v delu, v katerem se ta nanaša na dejstvo, da so sodišča te države članice primernejša za odločanje o dedovanju (tretje podvprašanje).

40. Poleg tega je treba zahtevo po izreku o nepristojnosti na podlagi člena 6(a) Uredbe št. 650/2012 (drugo podvprašanje) pripraviti in vložiti pri sodišču, ki je že začelo postopek, v skladu s pravili sodne pristojnosti v primeru spora. To sodišče lahko torej brez težav preveri, ali mu je katera od strank v postopku predložila tako zahtevo in ali ima učinke, ki mu omogočajo, da se izreče za nepristojno.

41. Španska vlada sicer priznava, da sodišče, ki je že začelo postopek, ne sme preverjati pogojev iz drugega in tretjega podvprašanja za predhodno odločanje, vendar meni, da iz besedila člena 7 v povezavi s členom 15 Uredbe št. 650/2012 izhaja, da je sodišče države članice, katere državljanstvo je imel zapustnik, dolžno preveriti svojo pristojnost in torej preveriti, ali je zapustnik izbral njegovo nacionalno pravo (prvo podvprašanje) in ali se je sodišče, ki je že začelo postopek, izreklo za nepristojno. Zdi se, da ta razlog temelji na razlagi teh določb, v skladu s katero mora elemente, ki so izraženi v besedilu te prve določbe, preveriti sodišče države članice, katere državljanstvo je imel zapustnik. [15]

42. Čeprav predložitveno sodišče z drugim vprašanjem Sodišče prosi za razlago členov 6(a) in 7(a) Uredbe št. 650/2012, so pogoji iz treh podvprašanj tega sodišča navedeni v prvi določbi. Ti pogoji urejajo pristojnost sodišč iz členov 4 in 10 navedene uredbe oziroma, natančneje, določajo, ali lahko ta sodišča zavrnejo izvajanje pristojnosti, razen v primerih, ki so izrecno določeni v navedeni uredbi.

43. Nasprotno pa so pogoji, zajeti v treh podvprašanjih tega sodišča, le posredno navedeni v členu 7(a) Uredbe št. 650/2012 v delu, ki se nanaša na to, da so sodišča pristojna za odločanje, „če se je sodišče, ki je že začelo postopek, v skladu s členom 6 izreklo za nepristojno v isti zadevi“. Res je, da se prvi del člena 7 navedene uredbe nanaša na „[s]odišča države članice, katere pravo je zapustnik izbral v skladu s členom 22“. Vendar je pogoj glede izbire prava te države članice naveden že v členu 6 iste uredbe. [16] Namen sklicevanja iz člena 7 je le določitev sodišč iz te določbe.

44. Tako se mora preizkus pristojnosti, ki ga ta sodišča opravijo na podlagi člena 15 Uredbe št. 650/2012, nanašati na obstoj sklepa o zavrnitvi pristojnosti, sprejetega na podlagi člena 6(a) te uredbe. Nasprotno pa mora preverjanje, ali so izpolnjeni pogoji, ki jih je predložitveno sodišče določilo v treh podvprašanjih drugega vprašanja za predhodno odločanje, opraviti sodišče, pristojno v skladu s členom 4 ali 10 te uredbe. Pri tem to sodišče v praksi preveri pogoje za svojo

[15] Zdi se, da se elementi, ki se nanašajo na ugotavljanje, ali je zapustnik izbral nacionalno pravo in ali se je sodišče, ki je že začelo postopek na podlagi tega, da je imel zapustnik v tej državi članici običajno prebivališče, izreklo za nepristojno, odražajo v zapisu člena 7 Uredbe št. 650/2012, v skladu s katerim se ta določba nanaša na „sodišča države članice, katere pravo je zapustnik izbral v skladu s členom 22“, ki so pristojna pod pogojem, da se je „sodišče, ki je že začelo postopek, v skladu s členom 6 izreklo za nepristojno v isti zadevi“.

[16] „Če je pravo, ki ga je zapustnik izbral za urejanje dedovanja po njem v skladu s členom 22, pravo države članice […].“

pristojnost. Kot je razvidno iz sodb Overseas Union Insurance in drugi [17] in Gasser [18], na kateri se sklicuje španska vlada, sodišče, ki je naknadno začelo postopek, v nobenem primeru ni primernejše od sodišča, ki je že začelo postopek, da odloči o pristojnosti slednjega.

45. Te ugotovitve ni mogoče ovreči z argumentom Komisije, s katerim želi ta izraziti dvojno naravo pogoja v zvezi z izbiro prava države članice, katere državljanstvo je imel zapustnik. Zdi se, da ta argument temelji na razlagi, v skladu s katero naj bi sodišče, ki je že začelo postopek, izbiro prava, ki se uporablja za dedovanje, preučilo le zaradi pravil o pristojnosti, tako da bi moralo sodišče, ki je postopek začelo naknadno, to izbiro preučiti zaradi kolizijskih pravil.

46. Vendar iz ničesar ni mogoče sklepati, da Uredba št. 650/2012 razlikuje med izbiro prava, ki se uporablja, ki je veljavna za pravila o pristojnosti, in izbiro prava, ki je veljavna za kolizijska pravila. Vedno pa gre za izbiro, opravljeno (ali za katero se šteje, da je opravljena) na podlagi istih določb navedene uredbe, pri čemer, kot je bilo ugotovljeno v pravni teoriji, obstoja izbire veljavnega prava, ki ga ugotovi sodišče, ki je že začelo postopek, sodišča države članice, katere pravo je bilo izbrano, ki začnejo postopek na podlagi člena 7(a) iste uredbe, [19] ne preverjajo ponovno. Poleg tega izrek o nepristojnosti v korist teh sodišč zagotovi, da *forum* in *ius* sovpadata.

2. Sklep o zavrnitvi pristojnosti kot odločba, ki spada na področje uporabe mehanizma priznavanja

47. Kot navaja Komisija, iz sodbe Gothaer Allgemeine Versicherung in drugi [20] izhaja, da v zvezi z Uredbo (ES) št. 44/2001 [21], ki je nadomestila Bruseljsko konvencijo, odločba, s katero se sodišče države članice izreče za nepristojno na podlagi dogovora o krajevni pristojnosti, pomeni odločbo na podlagi mehanizma priznavanja, vzpostavljenega s to uredbo, in veže sodišča drugih držav članic glede ugotovitve o veljavnosti tega dogovora.

48. Ker se določbe Bruseljske konvencije, na katere se je Sodišče sklicevalo v navedeni sodbi Gothaer Allgemeine Versicherung in drugi, da bi doseglo to rešitev, ne razlikujejo bistveno od tistih iz Uredbe št. 650/2012, menim, da je spoznanja iz sodbe Gothaer Allgemeine Versicherung in drugi [22] mogoče uporabiti za to uredbo.

[17] Sodba z dne 27. junija 1991 (C-351/89, EU:C:1991:279, točka 23).

[18] Sodba z dne 9. decembra 2003 (C-116/02, EU:C:2003:657, točka 48).

[19] Glej Bonomi, A., „Article 6“, v: Bonomi, A., Wautelet, P., *Le droit européen des successions. Commentaire du règlement (UE) nº 650/2012, du 4 juillet 20122012*, Bruylant, Bruselj, 2016, str. 219. Glej v tem smislu tudi Marongiu Buonaiuti, F., „Article 7“, v: Calvo Caravaca, A. L., Davì, A., in Mansel, H. P., *The EU Succession Regulation. A Commentary*, Cambridge University Press, Cambridge, 2016, str. 174.

[20] Sodba z dne 15. novembra 2012 (C-456/11, EU:C:2012:719).

[21] Uredba Sveta z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 2001, L 12, str. 1).

[22] Sodba z dne 15. novembra 2012 (C-456/11, EU:C:2012:719).

49. Zato sklep o zavrnitvi pristojnosti smiselno veže sodišča drugih držav članic glede ugotovitve, v skladu s katero so bili pogoji iz člena 6(a) Uredbe št. 650/2012 izpolnjeni ob sprejetju tega sklepa, če jih je preverilo to sodišče. [23]

50. Pogoji iz člena 6(a) Uredbe št. 650/2012 so namreč pogoji za pristojnost v širokem pomenu besede, ki natančneje določajo, ali se lahko sodišče, ki je že začelo postopek, izreče za nepristojno. [24] Poleg tega je sklep o zavrnitvi pristojnosti predmet mehanizma priznavanja, vzpostavljenega z Uredbo št. 650/2012. Prav tako spoštovanje načela vzajemnega zaupanja pri izvajanju sodne oblasti v državah članicah Unije, na katerem temelji uporaba določb te uredbe v zvezi s priznavanjem in izvrševanjem sodnih odločb, [25] omogoča, da se odločba ne prizna le v primerih, določenih v tej uredbi. V skladu s to logiko člen 41 navedene uredbe določa, da sklepa o zavrnitvi pristojnosti, izdanega v državi članici, ni dovoljeno preverjati glede vsebine. Nepreverjanje vsebine se navadno razširi na to, kako je sodišče uporabilo usklajena pravila o pristojnosti. [26] Poleg tega člen 40 iste uredbe, v katerem so navedeni razlogi za nepriznanje, sodišču druge države članice ne omogoča, da ne prizna sklepa o zavrnitvi pristojnosti samo zato, ker meni, da je bilo pravo Unije v tem sklepu napačno uporabljeno. [27]

51. To rešitev je mogoče razložiti tudi s tem, da je sklep o zavrnitvi pristojnosti, sprejet na podlagi člena 6(a) Uredbe št. 650/2012, predmet nadzora v okviru pravnega reda države članice, v kateri je sodišče, ki je že začelo postopek. Ta nadzor se lahko nanaša tudi na preverjanje pogojev iz treh podvprašanj drugega vprašanja. Poleg tega lahko sodišča, ki uporabljajo ta pravni red, za zagotovitev enotne razlage pravil te uredbe v Uniji uporabijo mehanizem predhodnega odločanja iz člena 267 PDEU.

52. Tako sodišče druge države članice, ki je začelo postopek naknadno v skladu s členom 7(a) Uredbe št. 650/2012, ob upoštevanju načela vzajemnega zaupanja pri izvajanju sodne oblasti v državah članicah Unije ne more prevzeti vloge sodišč, ki zagotavljajo nadzor v okviru pravnega reda države članice, v kateri je sodišče, ki je že začelo postopek. Iz zgoraj navedenega je razvidno, da sodišče, ki je začelo postopek pozneje, ne more preveriti pogojev iz treh podvprašanj drugega vprašanja, če jih je preverilo sodišče, ki je že začelo postopek.

3. Učinek zavrnitve pristojnosti na podlagi člena 6(a) Uredbe št. 650/2012

53. Člen 22(1) Uredbe št. 650/2012 določa, da lahko oseba za pravo, ki ureja celotno dedovanje po njej, izbere pravo države, katere državljanstvo ima. Člen 83(4) te uredbe določa, da se šteje, da je bilo to pravo izbrano kot pravo, ki se uporablja za dedovanje. Vendar se sodišče, ki je že začelo postopek na podlagi člena 4 ali 10 navedene uredbe, lahko izreče za nepristojno samo v korist

[23] Sodišče je v sodbi z dne 15. novembra 2012, Gothaer Allgemeine Versicherung in drugi (C-456/11, EU:C:2012:719, točka 41), namreč razsodilo, da odločba, s katero se sodišče države članice na podlagi dogovora o krajevni pristojnosti izreče za nepristojno, ker je ta dogovor veljaven, veže sodišča drugih držav članic tako glede odločitve o nepristojnosti tega sodišča iz izreka te odločbe kakor glede ugotovitve o veljavnosti tega dogovora iz obrazložitve te odločbe, ki je nujna podpora temu izreku. Na podlagi tega sklepam, da mora sodišče, ki je prvo začelo postopek, v izreku ali obrazložitvi svoje odločbe navesti, da so bili pogoji iz treh podvprašanj drugega vprašanja za predhodno odločanje preverjeni, ko je bil sprejet sklep o zavrnitvi pristojnosti, da bi lahko sodišče, ki je drugo začelo postopek, na podlagi tega izreka in/ali obrazložitve ugotovilo obstoj sklepa o zavrnitvi pristojnosti, sprejetega na podlagi člena 6(a) Uredbe št. 650/2012, ki to sodišče veže glede teh treh pogojev, ne da bi lahko dvomilo o utemeljenosti preveritve, ki jo je opravilo sodišče, ki je že začelo postopek.

[24] Glej točko 42 teh sklepnih predlogov.

[25] Sodba z dne 23. maja 2019, WB (C-658/17, EU:C:2019:444, točka 52).

[26] Glej po analogiji sodbo z dne 15. novembra 2012, Gothaer Allgemeine Versicherung in drugi (C-456/11, EU:C:2012:719, točka 37).

[27] Glej po analogiji tudi sodbo z dne 11. maja 2000, Renault (C-38/98, EU:C:2000:225, točka 33).

sodišč *države članice*, katere državljanstvo je imel zapustnik. Če je bilo kot pravo, ki se uporablja za dedovanje, izbrano (ali se šteje, da je bilo izbrano) pravo tretje države, se sodišče, ki je že začelo postopek, ne more izreči za nepristojno v korist sodišč te tretje države.

54. Pravni teoretiki so upoštevali več mogočih razlogov, da bi razložili to rešitev, pri čemer so menili, da nobeden od njih ni bil v celoti prepričljiv.[28] Drug razlog bi lahko temeljil na učinku izreka o nepristojnosti, ki privede do tega, da samodejno postanejo pristojna sodišča države članice, katere državljanstvo je imel zapustnik. Vendar sodišč tretje države, ki ne uporabljajo Uredbe št. 650/2012, v skladu s členom 7(a) te uredbe ni mogoče zavezati k izvajanju pristojnosti, ki jo je sodišče države članice zavrnilo. Poleg tega ta sodišča ne uživajo medsebojnega zaupanja držav članic, na katerem temelji navedena uredba.

55. Voljo zakonodajalca, da poudari učinek zavrnitve pristojnosti, potrjuje analiza pripravljalnih dokumentov za Uredbo št. 650/2012.

56. Člen 5(1) predloga uredbe[29] je namreč določal, da „[č]e je pokojnik izbral pravo države članice za urejanje svoje zapuščine […], lahko sodišče, pred katerim se je začel postopek v skladu s členom 4, na zahtevo ene stranke in če meni, da so sodišča države članice, katere pravo je bilo izbrano, primernejša za odločanje o dedovanju, prekine postopek in pozove stranke, naj začnejo postopek pred sodišči te države članice“. V tem členu je bilo tudi določeno, da sodišče, ki je prvo začelo postopek, nadaljuje izvrševanje pristojnosti, če po eni strani sodišča države članice, katere pravo je bilo izbrano, ne začnejo postopka v roku, ki ga določi prvo sodišče,[30] in če po drugi strani sodišča države članice, katerih pravo je bilo izbrano, ne sprejmejo pristojnosti najpozneje v osmih tednih od začetka postopka pred njimi.[31]

57. Do prenosa pristojnosti na sodišča države članice, katere pravo je izbral zapustnik, torej ni prišlo samodejno,[32] temveč takrat, ko so ta sodišča po predložitvi na področju dedovanja to sprejela. Kot je bilo ugotovljeno v pravni teoriji, ta rešitev, ne da bi prezrli razlike med njima,[33] odraža rešitev iz člena 15 Uredbe (ES) št. 2201/2003.

58. Po mnenju, ki ga je sprejel Parlament v prvi obravnavi,[34] je rešitev iz člena 5 predloga uredbe dobila končno besedilo, ki ga vsebujeta člena 6(a) in 7(a) Uredbe št. 650/2012. Sprememba potrjuje voljo zakonodajalca Unije, da ne sprejme rešitve, ki bi sodiščem države članice, katere pravo je bilo izbrano, omogočila, da zavrnejo svojo pristojnost.

59. Če bi glede na to šteli, da lahko sodišča države članice, katere pravo je bilo izbrano ali se šteje za izbrano kot pravo, ki se uporablja za dedovanje, preverijo, ali so bili pogoji iz člena 6(a) Uredbe št. 650/2012 ob sprejetju sklepa o zavrnitvi pristojnosti izpolnjeni, bi bilo lahko tem sodiščem ponovno omogočeno, da zavrnejo pristojnost na podlagi tega izreka o nepristojnosti, kar bi oslabilo mehanizem iz členov 6(a) in 7(a) te uredbe.

28 Glej Bonomi, A., *op. cit.*, str. 214.

29 Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb in javnih listin v zapuščinskih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju (COM(2009) 154 final) (v nadaljevanju: predlog uredbe).

30 Člen 5(2) predloga uredbe.

31 Člen 5(3) predloga uredbe.

32 To je potrdila tudi Komisija, ko je navedla, da se „[p]ristojnost […] ne sme samodejno prenesti na sodišče, ki je primernejše za odločanje, če je pokojnik izbral pravo druge države članice“. Glej predlog uredbe, str. 5.

33 Glej Lein, E., „A Further Step Towards a European Code of Private International Law: The Commission Proposal for a Regulation on Succession“, *Yearbook of Private International Law*, 2009, zv. XI, str. 119 in 120.

34 Stališče Evropskega parlamenta, sprejeto v prvi obravnavi dne 13. marca 2012, EP-PE_TC1-COD(2009) 157.

60. Sodišče, ki se je izreklo za nepristojno na podlagi člena 6(a) Uredbe št. 650/2012, ne bi samodejno ponovno postalo pristojno, kar bi lahko privedlo do primerov odrekanja sodnega varstva.[35] Razlaga, v skladu s katero sodišča države članice, katere državljanstvo je imel zapustnik, ne morejo preveriti, ali so bili pogoji iz treh podvprašanj izpolnjeni, tako omogoča, da se prepreči tveganje negativnega spora o pristojnosti, do katerega bi lahko prišlo, če bi sodišče, ki je že začelo postopek, zavrnilo svojo pristojnost, sodišče države članice, katere državljanstvo je imel zapustnik, pa bi menilo, da pogoji iz člena 6(a) uredbe niso izpolnjeni.

61. Ob upoštevanju, na prvem mestu, narave pogojev iz treh podvprašanj, ki določajo, ali lahko sodišče, ki je že začelo postopek, zavrne pristojnost, ki jo je načeloma zavezano izvajati,[36] na drugem mestu, opredelitve sklepa o zavrnitvi pristojnosti kot odločbe na podlagi mehanizma priznavanja, vzpostavljenega z Uredbo št. 650/2012,[37] in na tretjem mestu, namere zagotoviti, da ima ta sklep učinek, ki ga je predvidel zakonodajalec Unije,[38] predlagam, naj se na drugo vprašanje za predhodno odločanje odgovori, da je treba člen 6(a) in člen 7(a) te uredbe razlagati tako, da sodišče države članice, katerega pristojnost naj bi izhajala iz izreka o nepristojnosti sodišča druge države članice, ki je že začelo postopek, nima pravice preizkusiti, prvič, ali je sodišče, ki je že začelo postopek, upravičeno presodilo, da je bilo za urejanje dedovanja izbrano pravo te države članice oziroma se šteje, da je bilo izbrano, drugič, ali je katera od strank v postopku vložila zahtevo na podlagi člena 6(a) te uredbe pri sodišču, ki je že začelo postopek, in tretjič, ali je sodišče, ki je že začelo postopek, upravičeno presodilo, da so sodišča navedene države članice primernejša za odločanje o dedovanju.

V. Predlog

62. Glede na zgornje ugotovitve Sodišču predlagam, naj na drugo vprašanje za predhodno odločanje, ki ga je predložilo Oberlandesgericht Köln (višje deželno sodišče v Kölnu), odgovori:

Člen 6(a) in člen 7(a) Uredbe (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju je treba razlagati tako, da sodišče države članice, katerega pristojnost naj bi izhajala iz izreka o nepristojnosti sodišča druge države članice, ki je že začelo postopek, nima pravice preizkusiti, prvič, ali je sodišče, ki je že začelo postopek, upravičeno presodilo, da je bilo za urejanje dedovanja izbrano pravo te države članice oziroma se šteje, da je bilo izbrano, drugič, ali je katera od strank v postopku vložila zahtevo na podlagi člena 6(a) te uredbe pri sodišču, ki je že začelo postopek, in tretjič, ali je sodišče, ki je že začelo postopek, upravičeno presodilo, da so sodišča navedene države članice primernejša za odločanje o dedovanju.

[35] Res je, da bi se v nekaterih primerih takemu položaju teoretično lahko izognili z uporabo člena 11 Uredbe št. 650/2012, ki določa *forum necessitatis*. Vendar ta določba določa pogoje, ki lahko preprečijo njeno uporabo, kadar so se sodišča dveh držav članic že izrekla za nepristojna za odločanje o dedovanju.

[36] Glej točke od 42 do 44 teh sklepnih predlogov.

[37] Glej točko 52 teh sklepnih predlogov.

[38] Glej točko 54 teh sklepnih predlogov.